

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

*Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności
w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko*

**Podsumowanie
strategicznej oceny oddziaływania na
środowisko projektu
Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy
Dobra
wraz z uzasadnieniem**

Dobra, 2015

Zespół autorski:

mgr inż. Justyna Siudak

ATMOTERM[®] S.A.

Inteligentne rozwiązania, aby chronić środowisko

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
2. Ramowy przebieg strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	4
3. Uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie	4
4. Sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko	5
5. Uzyskanie wymaganych opinii	5
6. Udział społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko ..	5
7. Podsumowanie i wnioski z przebiegu postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	6
7.1 Ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko	6
7.2 Uzasadnienie zawierające uwagi i wnioski zgłoszone w toku konsultacji społecznych	7
8. Wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko	10
9. Propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu	10
10. Uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych	11

1. WSTĘP

Podstawę prawną do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko stanowią dyrektywa nr 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 197 z 21.7.2001, str. 30–37) oraz ; ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235).

Zgodnie z art. 55 ust. 3 ww. ustawy do przyjętego dokumentu załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko;
- opinie właściwych organów (Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego);
- zgłoszone uwagi i wnioski;
- wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone;
- propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Zgodnie z art. 42 ust. 2 ww. ustawy organ opracowujący dokument dołącza do przyjętego dokumentu uzasadnienie zawierające informacje o udziale społeczeństwa w postępowaniu oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

Przedmiotem oceny oddziaływania na środowisko był projekt Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Dobra.

2. RAMOWY PRZEBIEG STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przebiegało w czterech etapach:

- uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko,
- uzyskanie wymaganych opinii,
- zapewnienie udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

3. UZGODNIENIE STOPNIA SZCZEGÓŁOWOŚCI INFORMACJI ZAWARTYCH W PROGNOZIE

O wymagane uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie zwrócono się pisemnie w dniu 18 marca 2015 r. do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (L. dz. 3805/2015) oraz Zachodniopomorskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (L.dz. 3810/2015).

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska pismem nr WOPN-OS.411.35.2015.MP z dnia 20 kwietnia 2015 r. uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 51 ust. 2 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (dalej ustawa ooś) przy zachowaniu warunków, o których mowa w art. 52 ust. 1 i 2 ww. ustawy. Wskazano, iż szczególną uwagę należy zwrócić na kolizje planowanych działań z formami ochrony środowiska.

Zachodniopomorski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny pismem nr NZNS.7040.2.8.2015 z dnia 26 marca 2015 r. uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 51 i art. 52 Ustawy ooś.

4. SPORZĄDZENIE PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Do przygotowania Prognozy oddziaływania na środowisko przystąpiono po przygotowaniu projektu Planu gospodarki niskoemisyjnej gminy Dobra. Prognoza jest zgodna z art. 51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 Ustawy ooś. Prognoza jest zgodna z uzgodnionym zakresem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Zachodniopomorskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

5. UZYSKANIE WYMAGANYCH OPINII

O wymaganą opinię do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska wystąpiono pismem z dnia 1 czerwca 2015 r. (L.dz. 6782/2015). O wymaganą opinię do Zachodniopomorskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego wystąpiono pismem z dnia 1 czerwca 2015 r. (L.dz. 6783/2015).

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w opinii z dnia 1 lipca 2015 roku (pismo znak: WOPN-OS.410.107.2015.MP) zaopiniował pozytywnie projekt Planu gospodarki niskoemisyjnej gminy Dobra wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Zachodniopomorski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w opinii z dnia 30 czerwca 2015 roku (pismo znak: NZNS.7040.3.109.2015) w zakresie sanitarno-higienicznym zaopiniował pozytywnie projekt Planu gospodarki niskoemisyjnej gminy Dobra. W ww. opinii Inspektor nie wniósł uwag.

6. UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA W STRATEGICZNEJ OCENIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Konsultacje społeczne miały miejsce w dniach 30.07.2015 r. do 19.08.2015 r. Obwieszczenie o przystąpieniu do konsultacji społecznych umieszczone zostało w lokalnej prasie (Kurier Szczeciński, wydanie z dnia 29 lipca 2015 r.) oraz na stronie internetowej Urzędu Gminy Dobra w Biuletynie Informacji Publicznej (www.bip.dobraszczecinska.pl).

Z dokumentacją PGN, Prognozą oraz innymi dokumentami zebranymi w przedmiotowej sprawie (stanowiska innych organów) można było się zapoznać:

- w Urzędzie Gminy Dobra, w Dobrej 72-003, przy ul. Granicznej 24 a, stanowisko nr 4 w poniedziałki od 8.00 do 17.00, w środy od 8.00 do 15.00, czwartki i piątki w godz. 7.00–15.00,
- na stronie internetowej Urzędu Gminy Dobra w Biuletynie Informacji Publicznej, (www.bip.dobraszczecinska.pl).

Spotkanie konsultacyjne odbyło się 4 sierpnia 2015 r. w Sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Dobrej mieszczącej się przy ul. Granicznej 24 a od godziny 10⁰⁰ do godziny 11⁰⁰.

Uwagi i wnioski na formularzu konsultacji do PGN i Prognozy można było składać w ww. terminie:

- w formie pisemnej na adres Wykonawcy, tj. ATMOTERM S.A., ul. Łangowskiego 4, 45-031 Opole, fax. (77) 44 26 695 lub na adres: Urząd Dobra, ul. Graniczna 24 a, 72-003 Dobra
- ustnie do protokołu w ww. siedzibie Wydziału ds. Komunalnych i Inwestycji,
- za pomocą środków komunikacji elektronicznej na adres e-mail Wykonawcy: pgn_som@atmoterm.pl, lub Urzędu Gminy Dobra.

7. PODSUMOWANIE I WNIOSKI Z PRZEBIEGU POSTĘPOWANIA W SPRAWIE STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

7.1 USTALENIA ZAWARTE W PROGNOZIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Celem opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko, projektu Planu Gospodarki Niskoemisyjnej gminy Dobra, zgodnie z obowiązującymi przepisami i uzgodnieniami, jest kompleksowa analiza skutków realizacji przewidzianych w Planie działań w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego, ocena występowania oddziaływań skumulowanych i analiza możliwości zastosowania rozwiązań alternatywnych oraz potrzeby działań kompensacyjnych.

W oparciu o dostępne materiały zidentyfikowano główne problemy i zagrożenia środowiska w obszarze objętym Planem, jak również określono jego aktualny stan. Z jednej strony służyć to powinno takiemu ukształtowaniu Planu, aby maksymalnie został wykorzystany do poprawy stanu środowiska, a z drugiej do umożliwienia oceny wpływu na środowisko i identyfikacji ewentualnych znaczących oddziaływań negatywnych oraz zaproponowania działań minimalizujących ten wpływ, wskazania działań alternatywnych i ewentualnie kompensujących.

W ramach analiz oceniono szczegółowo możliwe oddziaływania wszystkich obszarów wsparcia przewidzianych Planem na poszczególne elementy środowiska, w tym na: różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, integralność obszarów chronionych, wodę, powietrze, ludzi, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne.

Pozytywne oddziaływania będą miały projekty z zakresu podniesienia efektywności energetycznej, ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza i wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, co służyć będzie przede wszystkim ludziom, ale też mogą wpłynąć na zużycie paliw i tym samym ograniczenie niekorzystnej emisji gazów cieplarnianych. Znaczący wpływ na jakość powietrza będzie mieć możliwość zastąpienia tradycyjnych środków lokomocji przez korzystanie ze ścieżek rowerowych. Wdrożenie założeń Programu, pozwoli w skali lokalnej i regionalnej na realizację kierunków *Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030¹*. Przewiduje on jako priorytet poza ograniczaniem emisji, także adaptację do zmian klimatu.

Poprawa jakości powietrza pośrednio będzie pozytywnie wpływać na jakość wód i gleb a także na poprawę warunków bytowania roślin i zwierząt. Ze względu na związek między środowiskiem wodnym a sektorem energetycznym, pozytywny wpływ na jakość wód będą miały projekty związane z poprawą efektywności energetycznej i z popularyzacją oszczędzania energii.

W wyniku analiz stwierdzono, że negatywne oddziaływania na środowisko mogą nastąpić w zakresie realizacji projektów związanych z rozbudową infrastruktury drogowej, ścieżek rowerowych oraz budową nowych obiektów kubaturowych. Oddziaływania negatywne związane będą z prowadzeniem prac budowlanych i ziemnych. Jednak w większości będą miały charakter krótkotrwały i miejscowy lub lokalny. Prowadzenie takich prac będzie również negatywnie oddziaływać na ludzi, rośliny i zwierzęta poprzez emisję zanieczyszczeń i hałasu do środowiska. Należy zaznaczyć, że inwestycje drogowe w długiej perspektywie przyniosą korzyści dla ochrony stanu jakości powietrza. Zagrożenie dla chronionych gatunków ptaków i nietoperzy mogą potencjalnie stanowić działania z zakresu termomodernizacji. Dlatego przy tego typu pracach szczególną uwagę należy zwrócić na występowanie miejsc lęgowych jerzyków zwyczajnych (*Apus apus*) oraz wróbla (*Passer domesticus*) (objętych ścisłą ochroną gatunkową), w obrębie modernizowanych obiektów. W przypadku stwierdzenia stanowisk nietoperzy, należy prace prowadzić poza sezonem hibernacji (listopad – marzec).

Niektóre z planowanych działań zlokalizowane są w miejscowościach będących w obszarze Natura 2000 „Jezioro Świdwie” (obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia), w granicach obszaru znajduje się ostoja ptasia o randze europejskiej, a obszar jest objęty częściowo Konwencją Ramsarską). Są to miejscowości Stolec (zaplanowano tu budowę

¹ http://www.mos.gov.pl/g2/big/2013_03/e436258f57966ff3703b84123f642e81.pdf

chodnika), Grzepnica (zaplanowano tu rozbudowę świetlicy i budowę chodnika), Łęgi (zaplanowano tu budowę miejsc przesiadkowego i rozbudowę świetlicy) i Rzędziny (zaplanowano tu termomodernizację). W miejscowościach tych zaleca się przeprowadzenie wcześniejszych inwentaryzacji przyrodniczych oraz stosowanie wszelkich możliwych środków mających na celu ochronę zwierząt. W przypadku działań związanych z budową chodników i miejsc przesiadkowych, ze względu na ich usytuowanie w obszarach zmienionych antropogenicznie oddziaływanie negatywne nie będzie występować lub będzie nieznaczne.

7.2 UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE UWAGI I WNIOSKI ZGŁOSZONE W TOKU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

W toku opiniowania oraz konsultacji społecznych zgłoszono uwagi do projektu **Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Dobra** oraz do Prognozy oddziaływania na środowisko.

Tabela 1 Rejestr propozycji projektów i uwag złożonych w trakcie opiniowania i konsultacji społecznych.

Imię i nazwisko /Nazwa podmiotu	Dokument do którego wnosi się uwagę/wniosek	Treść uwagi/wniosku	Uwzględniona (TAK/NIE/CZĘŚCIOWO)	Sposób uwzględnienia	Powód nieuwzględnienia
Doradcy energetyczni WFOŚ	PGN	W harmonogramie uwzględnić zadania realizowane przez mieszkańców, które wpłyną na zwiększenie efektów ekologicznych w gminach.	TAK	Do harmonogramów PGN dla Starego Czarnowa dodano dodatkowe zadania - montaż instalacji oze w mieszkalnictwie, termomodernizację budynków oraz wymianę źródeł ciepła na bardziej przyjazne środowisku	-
Doradcy energetyczni WFOŚ	PGN	Uzasadnienie przyjęcia roku 2013 jako bazowy	TAK	W rozdziale 4 dotyczącym metodyki dodano uzasadnienie wyboru roku bazowego 2013	-
Doradcy energetyczni WFOŚ	PGN	Cele szczegółowe - muszą wynikać z zadań zawartych w harmonogramie	TAK	Zweryfikowano dokument i poprawiono cele tak, aby były spójne z zaplanowanymi zadaniami	-
Doradcy energetyczni WFOŚ	PGN	Edukacja ekologiczna - dodać zapisy	TAK	Dodano zadanie dotyczące prowadzenia działań edukacyjnych na terenie gminy	-
Doradcy energetyczni WFOŚ	PGN	Zalecenia dotyczące dodania informacji o strukturze organizacyjnej i osobie odpowiedzialnej za realizację PGN	TAK	W podrozdziale 6.1. dotyczącym Koordynacji oraz struktury organizacyjnej dodano informację o odpowiedzialności organu uchwałodawczego za realizację dokumentu oraz informację o konieczności utworzenia stanowiska dla osoby monitorującej i raportującej realizację PGN	-

Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko PGN dla gminy Dobra

Imię i nazwisko /Nazwa podmiotu	Dokument do którego wnosi się uwagę/wniosek	Treść uwagi/wniosku	Uwzględniona (TAK/NIE/CZĘŚCIOWO)	Sposób uwzględnienia	Powód nieuwzględnienia
Doradcy energetyczni WFOS	PGN	Zalecenie dotyczące dodania informacji o sposobie monitoringu	TAK	Rozdział 7.3.2. zawiera wytyczne dotyczące sposobów monitorowania i raportowania efektów realizacji PGN, dodatkowo dodano zalecenie dotyczące częstotliwości wykonywania raportów i oceny realizacji dokumentu	
Doradcy energetyczni WFOS	PGN	Streszczenie – uwzględnić proces przeprowadzenia SSOŚ oraz interesariuszy dokumentu	TAK	Dodano akapity dotyczące przeprowadzonej SOOŚ oraz wymieniono interesariuszy dokumentu	

8. WYNIKI POSTĘPOWANIA DOTYCZĄCEGO TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Postępowanie w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko nie było wymagane i nie zostało przeprowadzone na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Planu Gospodarki Niskoemisyjnej. W Prognozie nie stwierdzono konieczności przeprowadzenia postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ocena ryzyka wystąpienia znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko jest obligatoryjnym elementem analiz przeprowadzanych w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Jest to wymóg przewidziany w prawie krajowym, wynikający z przepisów prawa międzynarodowego - Konwencji EKG ONZ o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo dnia 25 lutego 1991 r., zwanej dalej „Konwencją” oraz dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie ocen wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. UE L 197 z 21.7.2001, str. 30, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6, str. 157, z późn. zm.) tzw. „dyrektywy SEA”. Z treści art. 2 ust 3 Konwencji wynika, że procedurze oceny oddziaływań transgranicznych poddaje się przede wszystkim konkretne przedsięwzięcia inwestycyjne. Ponadto Konwencja i w ślad za nią prawo unijne wymagają, aby procedurze oceny poddawać również projekty planów i programów, których realizacja może wywoływać znaczące skutki środowiskowe na terenie państwa sąsiedniego. W załącznikach I i III do Konwencji podano listę typowych przedsięwzięć wymagających takiej oceny, a także wskazano kryteria kwalifikujące te działania do przeprowadzanie oceny, do których w szczególności zalicza się wielkość, lokalizację oraz poziom narażenia. Jak wynika z przeprowadzonych dla potrzeb Prognozy analiz, w ramach Planu nie będą wspierane przedsięwzięcia wymieniane w ww. załącznikach.

9. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE METOD I CZĘSTOTLIWOŚCI PRZEPROWADZANIA MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU

Zaproponowane w Planie cele i działania nie będą powodować znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko. Jednak aby móc ocenić wpływ inwestycji, jak również postęp w realizacji założeń określonych w dokumencie i w razie konieczności podejmować na bieżąco działania korygujące, jeśli będą wymagane, należy wdrożyć także system monitoringu.

Wdrażanie rozwiązań przewidzianych w omawianym Planie wymaga stałego monitorowania oraz szybkiej reakcji w przypadku pojawiania się rozbieżności pomiędzy projektowanymi rezultatami a stanem rzeczywistym. Podstawą właściwej oceny wdrażania założeń Planu, a także określenia problemów w osiąganiu założonych celów jest prawidłowy system sprawozdawczości, oparty na zestawie określonych wskaźników. Powinien on zapewnić stałą kontrolę jakości zarządzania środowiskiem planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych oraz pozwolić regulować działalność podmiotów, a jednocześnie ułatwiać funkcjonowanie systemu wydawania decyzji, udzielania zezwoleń i egzekucji.

Plan określa konstrukcję systemu monitorowania umożliwiającego pomiar, kontrolę, interpretację efektów realizowanych działań oraz uaktualnienia dokumentu. W dokumencie tym zaproponowano wskaźniki, które powinny pozwolić określić stopień realizacji poszczególnych działań. Wskaźniki dotyczyć będą rezultatów oraz produktów Planu. Projekt dokumentu zawiera zestaw wskaźników do monitorowania projektu – część z nich bezpośrednio wskazuje na efekty dotyczące jakości środowiska, np. zużycie energii.

Zamieszczone w dokumencie propozycje wskaźników monitorowania jego realizacji są właściwe i pozwalają wraz z wynikami monitoringu prowadzonego przez inne powołane do tego służby (WIOŚ, RDOŚ) ocenić zmiany, jakie nastąpią w środowisku w wyniku ich realizacji. Najistotniejszymi w zakresie realizacji Planu będą wyniki badań jakości powietrza na terenie miasta, szczególnie pod względem stężeń pyłów PM10, PM2,5, benzo(a)pirenu, związków siarki i azotu.

10. UZASADNIENIE WYBORU PRZYJĘTEGO DOKUMENTU W ODNIESIENIU DO ROZPATRYWANYCH ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH

Ustalenia analizowanego Planu są wynikiem kompromisu pomiędzy wymogami ochrony środowiska i życia człowieka, a koniecznością rozwoju urbanistycznego, gospodarczego i społecznego gminy. Zaprezentowane rozwiązania są zgodne z ustawodawstwem odrębnym, dokumentami obowiązującymi na terenie gminy, powiatu i województwa i wykorzystują instrumenty służące do jego zrównoważonego rozwoju. Ustalenia Planu bezpośrednio nie ingerują w tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych i zawierają wiele rozwiązań korzystnych dla środowiska na obszarach zurbanizowanych, dlatego prognoza nie prezentuje rozwiązań alternatywnych do proponowanych w ustaleniach Planu uznając, że zaproponowane ustalenia są najkorzystniejsze dla środowiska w kontekście istniejących uwarunkowań.

W związku z nieznacznym stopniem szczegółowości Planu prognoza nie może zaproponować rozwiązań alternatywnych dotyczących m. in.:

- innej lokalizacji (wariantowania lokalizacji),
- innego sposobu prowadzenia inwestycji (warianty konstrukcyjne i technologiczne),
- innego sposobu zarządzania (warianty organizacyjne),
- wariantu niezrealizowania inwestycji, tzw. „opcja zerowa”.

Mając na uwadze powyższe na obecnym etapie prognozy przyjmuje się założenia odnoszące się jedynie do charakteru planowanych działań, bez wskazywania konkretnych rozwiązań dla działań mogących przynieść negatywne oddziaływania. Niektóre działania istotne dla rozwoju obszaru, a mogące potencjalnie negatywnie oddziaływać na środowisko, będą mogły być realizowane pod warunkiem zastosowania odpowiednich działań zapobiegawczych i minimalizujących.